

Свобода і милітаризм у пострадянських суспільствах

Вступ

Хвиля популізму, що занесла Дональда Трампа на найвищу посаду в США, та вибух євроскепсису, що загрожує відокремити Британські острови від решти Європи, вплинув і на Східну Європу: теперішній ухил у бік реваншизму в Росії та нативістичні рухи в Європі та Америках становлять виклики для всіх країн, що лежать між Балтійським та Чорним морями. Поширення відчуття небезпеки докорінно змінює цінність свободи та значущість війни у пострадянських суспільствах.

Це число часопису "Ідеологія і політика" присвячено вивченню зазначених змін, а також тому, як реагують на них народи та держави регіону. Автори цього числа аналізують процеси, що відбуваються як у "тилу", так і на "передовій" конфлікті Росії та Заходу, на вулицях Києва і Мінську, та в коридорах влади у Москві. Серед тем цього числа - стан справ у громадянських суспільствах України, Грузії та Білорусі, "ядерна" риторика Росії та її стратегія щодо країн Балтії, а також милітаризація російської історії.

Редакція часопису вибрала з десятків поданих на рецензію текстів п'ять статей для свого шостого числа. Це число відкриває стаття Світлани Бацюкової, у якій піддано перевірці гіпотезу про зв'язок між

"статусом свободи" (за визначенням Дому свободи у щорічному звіті) та схильністю громадян до активізму. Авторка опитала 105 українських та білоруських активістів у 2014 – 15 роках, та проаналізувала їхні відповіді для розуміння мотивації активної участі громадян у політичному житті своїх суспільств. Висновки дослідниці полягають у тому, що "існує зв'язок між рушійними факторами адвокації та статусом свободи країни"; однак, статус країни "невільна" не є "перешкодою для участі в адвокації".

У наступній статті Марсель Ван Герпен доводить, що Захід має поставитися з належною серйозністю до нещодавніх ядерних погроз Кремля. Автор стверджує, що балтійським країнам загрожують зміни ядерної стратегії Росії у XXI ст. На ці загрози НАТО має передбачити належну відповідь, попри зміни у зовнішній політиці деяких країн-членів альянсу в наслідок Brexit та перемоги Трампа.

У третій статті Єгор Ісаєв описує процес того, як російська кінематографія та візуальна культура все більше описують минуле країни крізь призму війни. Автор розглядає те, яку саме роль тепер відіграє візуалізована історія та історичні фільми в російській політиці пам'яті. На думку дослідника, мілітаризація російської історії відбувається некритично; виробники кіно все менш зацікавлені у критиці військових подій у минулому Росії.

Шота Какабадзе вивчає те, як відчуття небезпеки і все більшого розриву Заходу та Сходу використовується основними політичними акторами у формуванні ідентичностей грузинського суспільства. Автор

аналізує грузинську політику ідентичностей у термінах "лімінальної ідентичності"; ця політика використовується для легітимації та обґрунтування конкуруючих зовнішньополітичних порядків денних.

Шосте число "Ідеології і політики" завершує стаття Дарії Горячевої, яка заперечує розповсюджену думку, що Євромайдан привів до прориву в довгоочікуваній інтеграції України та ЄС. Авторка переконливо продемонструвала, що численні невдалі спроби української євроінтеграції були пов'язані з відсутністю спільних довготермінових цілей у владних еліт України та Європи. Дискурсивний аналіз метафор дозволив дослідниці по-новому подивитися на офіційну риторику Києва, Берліна та Лондона. Авторка висновує, що ще рано говорити про прорив у євроінтеграції України: обидві групи лідерів демонструють значні відмінності у баченні перспектив україно-європейського співробітництва.

Шосте число нашого часопису висвітлює важливі соціокультурні, політичні та військові проблеми розвитку пострадянських народів. Сподіваємося, це число буде корисним нашим читачам.

Михайло Мінаков та Айзек Вебб